

ZPRAVODAJ

FRYMBURSKÉ
OZVĚNY

55

Vydává KaSS v Novém Hrádku

12/91

Vážení spoluobčané,

24. listopadu 1991 uplynul rok, kdy v našem státě se uskutečnily po mnoha letech svobodné volby do místních samospráv. Každý měl možnost svobodně se rozhodnout, kdo bude na dobu čtyř let členem obecního zastupitelstva, kdo bude stát v čele obce.

Využívám této příležitosti a jako starosta obce se s Vámi chci podělit o to, co se nám za uplynulý rok podařilo a co bychom rádi ještě udělali. Nevím, čím začít, neb práce v obci je, jak každý víme, stále dost.

Na jaře jsme vysázeli okrasné keře, které jsme podědili od tehdejšího MNV, jak na náměstí v parku, tak i v Hradní ulici. Vysázeny byly také thuje na místním hřbitově, kde jsme rovněž provedli ořezání přerostlých jasanů, vykácení přestárklých a suchých sakur, vyřezali jsme náletové porosty a provedli celkový úklid. Ve spodní části hřbitova byl zamezen vstup na hřbitov z Hradní ulice, kterého se používá pouze při odvážení odpadu a při dovozu a montážích náhrobních kamenů. Růže byly vysázeny na náměstí u Mariánského sloupu a Památníku padlých, u budovy obecního úřadu a u budovy základní školy v Náchodské ulici. Odborně byl zrestaurován Mariánský sloup, Památník padlých a Kříž u vstupní brány u kostela. Byla natřena střecha na smuteční obřadní síni na hřbitově a opraveny střechy po jarní vichřici na budovách, které jsou ve správě obecního úřadu.

Od jara se pokračovalo v loni již započaté rekonstrukci chodníků na náměstí. V měsíci říjnu se podařilo zajistit finanční prostředky na asfaltování podkladních vrstev pod asfaltový koberec. Této práci předcházelo osazení obrubníků, silničních vodičích pásků a odstranění stávající žulové dlažby.

Na budově základní školy bylo započato s výměnou eternitové střešní krytiny, která bude dokončena v příštím roce. Částečně se pracovalo na terénních úpravách u vodojemu, kde zbývá dokončit oplocení. Máme objednané také jedno světlo veřejného osvětlení, které bude instalováno u Andršů na Rzech.

Jakékoliv další práce v příštím roce jsou odvislé od výše finančních prostředků, které nám budou přiděleny ze státního rozpočtu Okresním úřadem v Náchodě. Musím zdůraznit, že spolupráce našeho obecního úřadu s Okresním úřadem v Náchodě je velice dobrá. Především rád připomínám vysokou úroveň přístupu k naší obci od přednosty okresního úřadu pana Podelského a všech zaměstnanců jeho kanceláře, tak i šéfa referátu dopravy, finančního, kulturního a všech ostatních, se kterými přicházíme do častého kontaktu.

Přesto, že nám není zatím jasné finanční hospodaření v příštím roce, rádi bychom provedli konečnou úpravu asfaltového koberce na vozovce na náměstí a započali s rekonstrukcí středu náměstí, které by se mělo vydláždit žulovou dlažbou. Rádi bychom, pokud nám to finance dovolí, pokračovali v rekonstrukcích místních komunikací v ulicích Antonína Kopeckého /u Červinků/ a Klainovy /k písničku/. V ulici Bukovecké musí být dříve, než dojde k povrchové úpravě, vybudována kanalizace. Je zapotřebí vybudovat další kanalizační větve, a to v Hradní ulici u křížku, nad Šafářovými směrem od Kotyšků, kde má být napojena truhlárna pana Bereše.

U budovy základní školy a z Hradní ulice směrem k Suchánkovým musí být zřízena nová vodovodní přípojka. V rámci oprav kulturně historických památek počítáme s opravou kaple sv. Jana Nepomuckého a kašny na náměstí a pokračovat v opravě hřbitovní zdi, která je, jak všichni víme, ve špatném stavu. Jednou z velice nálehevých prací je dokončení kanalizace pod burketovým mostem, abychom mohli provést úpravu okolního terénu. To však do budoucna bude vyžadovat vysokou kázeň nás všech - obyvatel Nového Hrádku, v třídění domovního odpadu. Jak vidíte, práce je stále dost a finančních prostředků ubývá.

Chtěl bych se s Vámi podělit ještě o jeden problém. Co mě velice mrzí, je malý zájem spoluobčanů o věci společné a nám Hrádovákům blízké. Mylně jsem se domníval a počítal s daleko větší účastí především mladých spoluobčanů na pracích, které jsme letos zajišťovali. Při vzpo-

mínce na dny listopadové revoluce, kdy jsme se scházeli na náměstích a v továrnách, kde jsme vedli diskuze na téma nám tehdy všem společné a volali jsme nevadí, nevadí, nám teď vadí všechno, co se kolem nás děje. Jako bychom zapomněli, že osud nás všech a naší země je pouze v našich rukách, a že nikdo za nás nic nevyřeší a neudělá. K čtyřicet let pěstované lhostejnosti přibyla ještě nevraživost, sobectví a někdy i zloba a nenávist. Jak jinak si vysvětlit, že právě na upraveném prostranství u Mariánského sloupu a Pomníku padlých jsou stopy po chodcích a koleje od kol? Proč musí být na chodníku, který je sotva půl roku hotový, rozbité dlaždice? Proč se musí objevovat v odpadkových koších na veřejných místech popel a uhynulí králíci? Proč na hřbitově se objevují ještě dnes na některých místech uvadlé květiny a jiný odpad, když je pro to vyhrazeno místo? Proč se stále objevuje nepořádek na veřejných komunikacích, když stačí tak málo.

Chci připomenout i pořádek na pozemcích soukromých. Je několik míst i u nás, kde tento nešvar přetrvává. V letošním roce jsme toto ještě tolerovali, ale od příštího roku se obecní zastupitelstvo rozhodlo tento nepořádek postihovat podle platných zákonů, které toto umožňují. Neustále se obdivujeme čistotě a pořádku u našich západních sousedů a sami také máme tu možnost a snad i morální povinnost přispět k celkovému vzhledu obce. Když si každý budeme udržovat pořádek na svém a v bezprostředním okolí svého obydlí, jako to někteří naši spoluobčané léta dělají, budeme mít obec čistou. Jedině tak, že každý přispějeme, jak se říká, svou trochou do mlýna, se nám musí podařit naše městečko povznést do krásy, abychom mohli v budoucnu požádat ČNR o přiznání statutu města, jež Nový Hrádek měl od nepaměti do let poválečných, kdy o tuto výsadu přišel, aniž by se tomu někdo bránil.

Vážení spoluobčané, povznesme se nad každodenní malicherné osobní problémy a usilujme také o věci společné, prospěšné nejen nám Hrádovákům, ale i celé naší republice.

Buďme hrdí, ale ne pyšní. Buďme velkorysí, ale ne lehkomyslní. Buďme pracovití a pozorní navzájem k sobě a k svému okolí. Buďme snášenliví a mějme se rádi.

Starosta Josef Svatoň

Základní organizace Československého červeného kříže
v Novém Hrádku

Článek do Frymburských ozvěn o dárcích krve z Nového Hrádku:

ŽIJÍ MEZI NÁMI

Abychom zapochybovali o prospěšnosti dárcovství krve jak po stránce ušetřených finančních prostředků, tak i pozitivního morálního vlivu na ~~závažných~~ dávajícího jedince, je jistě nemyslitelné. Protože ten, kdo dává svou vlastní krev bez čekání co za to, nosí ve svém srdci jeden z největších morálních kodexů. A možnost kdykoliv sáhnout po připravené krevní konzervě nebo po některém z krevních derivátů jakmile to někdo z nás potřebuje, se stalo samozřejmostí pro zdravotníky i pro nás, potenciální příjemce. Jen samotný dárcce krve ví, že to tak samozřejmé není, že to chce především kus pořádné odvahy vyhrnout rukáv, nastavit paži a nechat volně vytéci ten necelý půllitr vlastní, horké, červené krve. Že třeba jenom myšlenka na možnost, že bude jeho krev potřebovat jeho dítě, žena, muž, matka, otec, sestra, bratr, ale i nejlepší kamarád a třeba i ten potvora soused, který mi nic kalého neudělá a občas bych po něm hodil to první, co mi přijde pod ruku, jej přidrží na lehátku dokud nenacedí poslední kapku. Ano, zvykli jsme si, bereme jako samozřejmost, že jsou někteří lepší než já, a co je zlé, že to s námi vůbec nic neudělá, ani se nezačervenáme. A právě takové lidí mezi sebou máme a vůbec je neznáme. Chodí mezi námi, někdy do nich i vrazíme ať již "in natura" nebo zlým slovem a zatím bychom

měli smeknout a hluboce se uklonit. Rády bych vám některé z nich představila.

Především pan Vladimír Říha, dával krev více jak čtyřicetkrát. Má zlatou plaketu profesora MUDr. Jana Janského. Svou obětavostí dokázal úplně vyměnit krev pěti dospělým osobám nebo osmi dětem. Jen zdravotník ví, jaké je to štěstí, mít po ruce zdravou lidskou krev, když nám pacient mizí před očima a utíká mu tato životadárná tekutina.

Pánové Josef Rybín a Zdeněk Martínek dávali bezplatně krev dvacetkrát. Mají stříbrnou plaketu doktora Janského a jdou za panem Říhou v závěsu. Také jejich krev vrátila do života řadu lidí a mnohý pacient na ně s vděčností vzpomíná, protože na každé krevné konzervě je mimo jiných údajů, také celé jméno dárce.

Bronzovou plaketu MUDr. Janského za deset čestných odběrů krve, má z Nového Hrádku nejvíce osob. Dáme-li přednost dámám, jsou to Bežena Marková, Jiřina Dušánková, Jana Šafránková a Jana Hudková. Z pánů pak Bohuslav Hánl, Josef Lepš, Jiří Ptáček, Jiří Havrda, Zdeněk Hudek, Josef Rázl, Ambrož Menyheř a Václav Suchánek. Jsou na třetím stupínku vítězů a my jim jistě všichni přejeme, aby dosáhli toho stupínku prvního, nejvyššího.

Své představování ukončím sice neuměle, ale od srdce: "Ať Vám život nadělí to, co přinášíte nezištně jiným - pevným zdravím". Je to ta nejcenější deviza. A protože ani to nestačí k plnému životu, tak ještě přidávám: "Prožijte dlouhý, harmonický život rodinný, radujte se ze svých dětí, jejich rodin a dětí. Hřejte se na výsluní dárce, protože není největším štěstím přijímat, ale rozdávat!"

Jana Šetolová

Ztratili jste práci? Hledáte zaměstnání?

OBRAŤTE SE NA SVŮJ ÚŘAD PRÁCE.....

Úřady práce představují základní článek služeb zaměstnanosti. Vedle zprostředkovatelských služeb pro uchazeče o zaměstnání a pro zaměstnavatele poskytují též informační a poradenské služby. Jsou iniciátory vzniku společensky účelných pracovních míst, rekvalifikace osob a veřejně prospěšné práce.

Ztráta zaměstnání představuje vážný zásah do života člověka i jeho rodiny. Právě v této životní situaci Vám nabízí pomocnou ruku úřad práce. Prvním krokem ke vzájemné spolupráci je dobrá informovanost. Uvádíme zde proto adresy Úřadu práce v Náchodě a jeho poboček v Jaroměři a v Broumově a zároveň i seznam obcí, které přísluší do oblasti působnosti jednotlivých úřadů. Úřad práce v Náchodě: Kladská 1092, 54701 Náchod, ústředna: 0441 - 22356, 22006

odd. poradenství a rekvalifikace: 0441 - 22162

Informační služba - telefon: 0441 - 22498

Příslušnost obcí k úřadovně Náchod: Nový Hrádek, Borová, Česká Čermná, Mezilesí a Slavoňov patří k úřadovně v Náchodě.

Pobočka úřadu práce v Broumově: Soukenická 37, 55001 Broumov, telefon: 0447 - 21241

Pobočka úřadu práce v Jaroměři: Ul. Sv. Čecha 121, 55102 Jaroměř, telefon: 0442 - 3155

Informace pro uchazeče o zaměstnání při podání žádosti o zprostředkování

Podle § 1, odst. 1 zákona č. 1/91 o zaměstnanosti musí při podání žádosti o zprostředkování zaměstnání z jednání občana nesporně vyplývat, že chce pracovat, může pracovat a práci skutečně hledá. V možnosti pracovat je třeba spatřovat zejména to, že občan - jestliže mu úřad práce zaměstnání zprostředkuje - bude moci práci nastoupit.

K zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání je třeba dále splňovat následující podmínky: občan není v pracovním nebo členském poměru nebo v jiném obdobném pracovním vztahu, ani nevykonává

práci na základě povolení příslušného orgánu nebo jeho hrubý příjem z této činnosti nepřesahuje částku 400,-- Kčs,

- občan má trvalé bydliště nebo trvalé povolení k pobytu /pokud je cizím státním příslušníkem/ na území okresu Náchod,
- občan osobně podal na úřadu práce písemnou žádost o zprostředkování zaměstnání.

Dále je třeba předložit následující doklad:

- doklad o způsobu rozvázání pracovního poměru /zápočtový list nebo jiný doklad/
- doklad o průměrném měsíčním čistém výdělku u posledního zaměstnavatele
- doklad o odpracování 12 měsíců v posledních 3 letech
- doklad o ukončení studia
- potvrzení lékaře o zdravotním omezení, pokud je uchazeč uplatňuje
- další případné náležitosti na požadavek úřadu práce, nezbytné pro rozhodování o přiznání hmotného zabezpečení před nástupem do zaměstnání

POUČENÍ

ve smyslu § 3 odst. 2 zákona ČNR č. 9/1991 Sb. pro zájemce a uchazeče o zaměstnání o podmínkách při zprostředkování zaměstnání a hmotném zabezpečení uchazečů o zaměstnání.

1. Právem na zaměstnání se rozumí právo občanů, kteří chtějí a mohou pracovat a o práci se skutečně ucházejí. Občan má nárok na: zprostředkování pracovního uplatnění ve vhodném zaměstnání, rekvalifikaci nezbytnou k pracovnímu uplatnění, na hmotné zabezpečení před nástupem do zaměstnání - v případě ztráty zaměstnání.
2. Vhodným zaměstnáním se rozumí takové, které odpovídá zdravotnímu stavu uchazeče, s přihlédnutím k jeho věku, kvalifikaci, schopnostem, délkou předchozí doby zaměstnání a možnosti ubytování.

3. Zprostředkováním zaměstnání se rozumí informační a poradenská činnost, zaměřená na vyhledávání vhodného zaměstnání občanu, který se o práci uchází.
4. Vhodné zaměstnání si občan zabezpečuje za pomoci úřadu práce v místě svého trvalého bydliště, pokud si je nezabezpečí sám.
5. Uchazečem o zaměstnání je občan, který není v pracovním nebo obdobném vztahu, ani nevykonává samostatnou výdělečnou činnost. Tato podmínka se považuje za splněnou i tehdy, pokud hrubý příjem z této činnosti nepřesahuje částku 400,-- Kčs měsíčně.
6. Uchazeč je zařazen do evidence uchazečů o zaměstnání na základě vlastní písemné žádosti.
7. Uchazeč o zaměstnání je povinen poskytnout úřadu práce na jeho vyzvání potřebnou součinnost při zprostředkování zaměstnání, t.j. pravdivě uvést veškeré skutečnosti rozhodné pro jeho vedení v evidenci, o podmínkách rozhodných pro přiznání hmotného zabezpečení a na vyzvání se dostavit. Veškeré změny těchto skutečností je povinen ohlašovat nejpozději do sedmi kalendářních dnů. Tyto skutečnosti osvědčuje zejména údaji uvedenými na potvrzení o zaměstnání /zápočtovým listem, který by měl obsahovat délku trvání pracovního poměru, délku odpracované doby, výši a počet srážek ze mzdy a v čí prospěch jsou srážky prováděny, počet vyživovaných osob, průměrný měsíční čistý výdělek, apod./, občanským průkazem, případně čestným prohlášením a dokladem o získané kvalifikaci.
8. Dostavovat se v určených termínech.
9. Uchazeč o zaměstnání může být z evidence vyřazen, jestliže bez vážných důvodů odmítne nastoupit do vhodného zaměstnání nebo jestliže úmyslně maří součinnost s úřadem práce. V těchto případech bude znovu zařazen do evidence uchazečů o zaměstnání nejdříve po uplynutí doby tří měsíců.
10. Uchazeči o zaměstnání, kterému není do sedmi kalendářních dnů ode dne podání žádosti o zprostředkování práce zprostředkováno vhodné zaměstnání nebo zabezpečena možnost rekvalifikace, se poskytne hmotné zabezpečení.

11. Hmotné zabezpečení se poskytuje uchazeči o zaměstnání, který splňuje podmínku celkové doby předchozího zaměstnání v délce alespoň 12 měsíců v posledních 3 letech. Do této doby se započítávají jako náhradní doby: např. doba péče o dítě do 3 let, doba, po kterou byl občan veden v evidenci uchazečů o zaměstnání, doba, po kterou měl uchazeč o zaměstnání nárok na peněžité dávky nemocenského pojištění nahrazující úslou mzdu, doba studia a přípravy na povolání, výkon vojenské základní, náhradní, civilní služby a vojenského cvičení, doba vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody.
12. Hmotné zabezpečení se neposkytuje:
 - splňuje-li uchazeč o zaměstnání podmínky na starobní nebo invalidní důchod,
 - je-li hmotně zabezpečen dávkami nemocenského pojištění,
 - jestliže uchazeči o zaměstnání bylo poskytnuto odstupné podle předpisů o zabezpečení zaměstnanců při organizačních změnách; hmotné zabezpečení se poskytuje až po uplynutí doby, která odpovídá výši poskytnutého odstupného,
 - nastoupil-li vojenskou základní, náhradní a civilní službu,
 - jestliže bez vážných důvodů odmítne nastoupit do vhodného zaměstnání nebo na rekvalifikaci,
 - maří-li úmyslně součinnost s úřadem práce,
 - jestliže v posledních šesti měsících opětovně ukončil zaměstnání bez vážných ~~zá~~ důvodů sám, nebo s ním bylo zaměstnání opětovně ukončeno pro neuspokojivé pracovní výsledky nebo pro porušování povinností vyplývajících ze zaměstnání,
 - přesahuje-li délka jeho pobytu v cizině dobu 30 kalendářních dnů.
13. Hmotné zabezpečení se poskytuje nejdéle po dobu jednoho roku. Po této době je uchazeč hmotně zabezpečován podle předpisů o sociálním zabezpečení. V případě rekvalifikace se hmotné zabezpečení poskytuje po celou její dobu.
14. Uchazeči o zaměstnání náleží hmotné zabezpečení ve výši 60% průměrného měsíčního čistého výdělku dosaženého v posledním zaměstnání po dobu jednoho roku, a pokud byl z posledního zaměstnání uvolněn v souvislosti s organizačními změnami ve

výši 65% po dobu prvních 6 měsíců a 60% po dobu dalších 6 měsíců. Po dobu rekvalifikace přísluší uchazeči o zaměstnání hmotné zabezpečení ode dne nástupu na rekvalifikaci ve výši 70% průměrného měsíčního výdělku dosaženého v posledním zaměstnání a po ukončení rekvalifikace, pokud mu nebude zprostředkováno vhodné zaměstnání se poskytuje hmotné zabezpečení ve výši 60% po dobu 1 roku, a pokud byl z posledního zaměstnání uvolněn v souvislosti s organizačními změnami ve výši 65% po dobu prvních 6 měsíců a 60% po dobu dalších 6 měsíců.

15. Bylo-li uchazeči jeho zaviněním přiznáno hmotné zabezpečení neprávem, nebo ve vyšší částce než skutečně náleželo, je povinen vrátit neprávem přijaté hmotné zabezpečení a to ode dne, od kterého nenáleželo. Nárok na vrácení zaniká uplynutím lhůty 3 let, která začíná běžet ode dne poskytnutí příspěvku. Stejně se postupuje, bylo-li hmotné zabezpečení přiznáno nebo poskytováno v nižší částce než náleželo.

/Zvyky a obyčejy/

V á n o c e

Vánoční čas má mnoho koled a písní. U nás se zpívaly většinou jen v kostele, ale díky rozhlasu jsou obecně známé i v rodinách ateistických a pro svoji malebnost jsou velmi oblíbené.

Nerodil se Kristus Pán, veselme se,
z růže kvítek vykvet nám, radujme se!
Z života čistého, z roku královského,
nám, nám, narodil se!

Nesem vám noviny, poslouvejte,
z betlémské krajiny - pozor dejte!

Vánoční hody vítejme, koledy všichni zpívejme.
O tom, co se vskutku stalo,
že se lidem narodilo děťátko!

Pamatuji pouze jednoho dospělého koledníka, který si domů přinášel raneček koláčů, vánoček a snad i peněz. Zato děti dodržovaly tradici "otloukání stromečků" na Štědrý den. Nemohu nevzpomenout na jednu příhodu. Soused měl několik dětí. Nejmladší synek se sestřičkou šel otloukat stromečky.

Stromečku vstávej, ovoce dávej,
umej se, ustroj se - je Štědrý den!

Tak pokračovali po louce od jedné jablonky k druhé - a nikde nic! Když přišli k sousední chalupě, která měla okna značně vyseke, začala padat jablka, ořechy a snad i pytlík s vánočním cukrovím. Koledník se podíval nahoru a povídá: "A - Anna, po - pod domů, to - to hází strejc!" Věřím tomu, že to bylo poslední otloukání stromečků, které uskutečnili.

Štědrovečerní zvyky byly známé spíše z pohádek nebo literatury /K. J. Erben, J. Š. Kubín/. Staří lidé se snažili dodržet deset chodů při štědrovečerní večeři. Nesměly v tom chybět ořechy a hlavně jablíčka. Rozkrojení jablíčka napříč znamenalo podle hvězdičky nebo křížku zdraví, nemoc nebo smrt. Proto starší lidé krájeli neradi - báli se předpovědi. Zato děti se na jablka vrhly s chutí. Vždyť banány, pomeranče nebo i fíky byly nedostupným pamlskem. Střední /vzdělaná/ generace řízla do jablka suverénně. Věděli již, že počet vnitřních pouzder /4 nebo 5/ se dá poznat již na povrchu jablka podle hrbolků okolo bubáka!

Na Štědrý den vykvetla barborka. Větévky třešní nebo jabloní se řezaly na sv. Barboru 4. prosince. Do Štědrého dne měly vykvést v teple chlívů. Když se již odkvetlá barborka vyhodila, čekalo se na Tři krále. o skok dále," ale také "zima stále!" To už často i v závějích přicházeli králové místní a z okolních vesnic. Chtěli si něco vykoledovat a za odměnu napsali na futro dveří svěcenou křídou K + M + B /Kašpar, Melichar, Baltazar/.

Byli-li poctiví, nesli nad sebou i kometu. Hlavně ale měl vedoucí král raneček na dárky, které dostali po odzpívání koledy:

My tři králové, my jdeme k vám,
šťěstí a zdraví vinšujem vám,
šťěstí a zdraví, dlouhá léta,
my jsme k vám přišli z daleka.

Do Betléma cesta naše,
mysl naše do salaše.

Co ty černý, co tam vzadu
vyrkujeteš na nás bradu?

A já černý vystupuju
a nový rok vám vinšuju.

Slunce je toho příčina,
že je má tvář opálená.

Kdybys na slunce nechodil,
byl by sis tvář neopálil.

Slunce je drahé kamení
pro Kristovo narození.

Do Betléma pospícháme,
ještě málo darů máme!

Pochválenpanježíškristus

Zadrmlení pozdravu na konec a natažená ruka udělaly za koledou tečku. Po Třech králích někdo sundával betlém, aby dřevěné panáčky uložil do příštích vánoc. Někdo betlém nechával až do Hromnic.

V e l i k o n o c e

Dyny, dyny velkonoce;
panímámo dejte vejce,
když to vejce nedáte,
svoji dceru nevdáte!

Tuto koledu jsem uvedl na prvním místě, aby si každý uvědomil, že na Hrádku se chodilo dynovat. A začátek velikonoce měl svoji tradici v pletení dynovaček z vrbového proutí. Nejčastěji byly z osmi, parádnější z devíti proutků. Tedy žádné binovačky nebo pomlázky! Děvčata ovšem chodila o 14 dní dříve s lítem. Líto byl vršek jehličnatého stromku, kde větévky "líta" byly

svázané do špičky a vyzdobené fáborky, takže líto vypadalo jako vejíčko. Koledy - lítovačky byly většinou dlouhé až na jednu lepidání:

Na Smrtnou neděli
já jsem k vám přišla,
dejte mi kus perníku,
já jsem koza mlsná!"

Nejčastěji koleda začínala:

Líto, líto nesu,
až se celá třesu
Líto, líto, líto,
kdes tak dlouho bylo?
U studánky u vody,
mylo ruce i nohy

Děvčata by pamatovala více slok. Mně pro vzpomínky zbyly pouze některé koledy klukovské.

Hrádovští kluci nechodívali daleko - maximálně do Bohdašína nebo Tisu. Dříve tomu asi bylo jinak:

Já du na koledu, nesu si pytel,
kdo mně ho dá plnej, bude můj přítel,
kdo mně ho dá půl, vemu na něj hůl,
kdo mně ho dá čtvrt, pošlu na něj smrt,
kdo mně nedá nic, nepudu tam víc -
do těch dlouhejch Bouslavic !

Nejčastější koleda, ze které bylo slyšet kouzelné jarní kdákání slepič:

Koledy, koledy tétičko,
přišel jsem si pro červený vejíčko,
vejíčko je červený a koláček bílý,
jakkak se vám panímámo koledníček líbí?

Na Hrádek zase chodívali kluci z Dlouhého, Rzů a z Borové.

Mé srce jediný, probuď se včas,
dejte mně vejíčko, já přijdu zas.
Dejte mně červený nebo bílý,
však vám ta slepička snese jiný!
Na peci v koutku, na zlatým proutku,
proutek se ohýbá, vejíčko kolíbá,
šup do kapsy, tam už je mí, malovaný.

Koleda byla vlastně trpěnou a oficiální žebrotou, ze které se stala neškodná tradice. Původně ale přinesla do domácnosti slušný zisk. I když těsně před II. světovou válkou byla 3 vejce za korunu, přišla vhod zvláště, když to byla vajíčka syrová. K tomu kluci vysypali kapsu dvacetníků, nějaké ty perníčky, hromadu vajec vařených a od bohatších příbuzných i nějakou šokoládovou dobrotu. Dospělí koledníci obcházeli Hrádek z recese. Jejich dynovačka byla většinou společná, měřila skoro 2 metry a odměnou jim bylo nějaké to pití, takže v poledne už skoro nemohli zpívat, ale zato je bylo daleko slyšet.

/Zvyky a obyčeje/

P á l e n í o h ň ů

Je v tom jakýsi atavismus, že člověk má rád oheň. V pravěku se rod sesedl v jeskyni okolo ohniště - dnes rodina zasedá k rozzářené televizní obrazovce a straní se společnosti. Tradice "velkých" společných ohňů se zachovaly i na Novém Hrádku. Především to bylo p á l e n í č a r o d ě j n í c. Jistě nebylo náhodou, že se odbyvalo na Šibeňáku. Šibeník /674 m/ byl nejen nejvyšším kopcem, ale dostal svůj název od šibenice, na kterou se přibíjely delikventům uřezané uši /příjmení Bezouška/, nosy /Beznoska/, zlodějské useknuté ruce /Bezruč/, věšeli popravení a možná i vedle upalovaly čarodějnice. Pokud se to nedělo právě u nás, pak určitě jinde a zvyk "pálit čarodějnice" se zachoval do dnešních dnů. Nic na tom nezměnila snaha nahradit 30. duben tradicí jiných "mírových" ohňů na počest partyzánských vater.

30. dubna se sešla omladina na kopci, kde byla připravena hranice a mnozí si přinesli odřené košťata /drapáky/, která se snažili vyhodit co nejvýše. Nevadilo, že při tom někoho propálila jiskra nebo na někoho ukápl rozehřátý tér. Od Šibeňáku bylo možno do okolí napočítat až 30 ohňů na okolních kopcích od Dobrošova po Josefov.

Zatím co pálení čarodějnic má být vzpomínkou na poblouznění lidského ducha a na temný středověk katolické církve, má v sobě p á l e n í h r a n i c e M i s t r a J a n a H u s a silný vlastenecký náboj.

Když M. J. Hus na Kostnickém koncilu neodvolal 39 bludných artikulů, byl zbaven kněžství a předán "rameni světskému". To jej 6. července 1415 dalo upálit.

Plameny, které strávily Husovo tělo roznítily husitské revoluční hnutí /1419 - 1437/. Ale teprve bitva na Bílé Hoře /8. 11. 1620/ umožnila definitivně nadvládu Habsburků nad naší zemí. Proto taková radost z října 1918 a proto i pevné vzpomínky na Huse, který za češství, spravedlnost a pravdu bojoval.

Není náhodou, že "hranice" a lampionový průvod v první republice organizovala tehdy nejpokrokovější organizace SOKOL. Hranice se pálila U javůrku na Šibeníku, ale také někdy U vodojemu. Zapálení hranice bylo uvedeno slavnostním projevem a zakončeno chováním:

Hranice vzplála tam na břehu Rýna
na ní umírá dálně vlasti syn,
a vůkol něho kacíře proklíná
temnoty vašeň, velebíc svůj čin.
/: A vy se ptáte kdo v těch plamenech?
Toť Mistr Jan, toť nejslavnější Čech:/

Věřím, že si mnozí starší vybaví i melodii a že tato tradice potrvá ještě řadu dalších let.

A kdybychom snad zapoměli, státní svátek České republiky 6. července nám ji připemene!

m. černý

Řemesla a živnosti v Novém Hrádku před únorem '48

V současné době se začíná probouzet podnikatelský duch nejen na ~~větších~~ větších městech našeho regionu, ale i v menších místech a obcích. Zajímalo mě, která řemesla a které živnosti zajišťovaly obživu obyvatel Nového Hrádku před únorem roku 1948, a to ze dvou důvodů. Jednak proto, že vlastně všichni ti, kteří dorůstali a dospívali v posledních 40 letech, nemají reálnou představu o profesní skladbě obyvatel v době před znárodněním, za druhé proto, aby případní zájemci o podnikání měli z čeho vyjít při tvorbě svých podnikatelských plánů. Nesmíme samozřejmě

opominout ani tu skutečnost, že řemeslo či obchod nebylo jediným zdrojem obživy toho kterého člověka. Druhým, často stejně významným pramenem, bylo zemědělské hospodaření. Práce na poli a vlastnictví někdy i více kusů dobytka byly neodmyslitelnou součástí života většiny řemeslníků i jiných obyvatel podhorských obcí.

Jak tedy vypadala situace v Novém Hrádku? Paní Marie Schejbalová, jejíž vzpomínky jsou základem tohoto článku, nám poskytla následující cenné údaje. Podotýkám ještě, že v době mezi dvěma válkami či krátce po té druhé žilo na Hrádku více než 2x tolik lidí než dnes.

V domě, kde dnes žije paní Šejnohová, bývala kovárna, a mistr kovářský měl vždy dost práce od hrádovských i přespolečných hospodářů. Nedaleko bydlel klempíř, pan Janeček, na něhož si jistě mnozí dosud vzpomenou. O oblékání se starali dva krejčí, pan Bek a pan Příbyl. Boty šili a opravovali dva ševci, pan Jan Černý byl sedlářem a čalouníkem. Dnes nás asi překvapí skutečnost, že na Hrádku byli současně tři různí holiči. Paní Černá byla švedlenou a zároveň učila i zaměstnávala několik děvčat. Pan Lepš, pan Balcar a pan Příbyl měli řeznictví, pekaři byli rovněž tři - p. Hlaváček, p. Klimeš a p. Příbyl. Svými proslulými lahůdkami zpříjemňovali život obyvatelům Nového Hrádku pan Oldřich Černý a jeho manželka. Pan Ferdinand Grym vázal knihy a zároveň prodával noviny. O tom, že zde nebyla nouze ani o dřevo, svědčí fakt, že tu vedle sebe pracovalo pět truhlářů - pan Hartman, pan Školník a 3 bratři Novotní. Jan Novotný vlastnil zároveň pohřební ústav.

Poměrně velká konkurence musela být mezi obchody se smíšeným zbožím. Paní Schejbalová jich uvádí sedm. Byli to Lepšovi, Tošovských, Hejzlarovi, Příbylovi, Bubeníčkoví, kteří dováželi z Hradce Králové zeleninu a prodávali ji, Koutníkoví, kteří vedli též střižní zboží a textil a Ptáčkoví, kde látky měli také, a navíc paní Ptáčková byla modistkou a prodávala klobouky. Pokud jste dostali chuť zajít si do hospůdky, byla situace rovněž výrazně lepší, než dnes. Mohli jste jít k Tošovským, k Hejzlarům, případně k Lepšovům. Tam se v sezóně stravovalo až 200 letních hostů, ubytovaných po tzv. "světničkách" v obci. Dále tu byla

restaurace a vinárna pana Vendelína Příbyla, kde byste našli na zahradě dokonce kuželník,

V hájovně pod Frymburkem bydlel nadlevo pan Holý, který měl dva páry koní a svážel dřevo z okolních lesů až do Levína, kde byla výroba papíru. Celkem bylo v té době na Hrádku asi 15 koní,

Hrádek měl také svého komínika a četnickou stanici. Ta byla nejprve v domě Kopeckých na náměstí, později v tzv. "záložně".

Značné množství lidí, žijících na Hrádku, nemělo svou živnost či krámk. Ti většinou pracovali v místních textilkách, kde jejich majitelé pan Suchánek, pan Tošovský a pan Sychrovský vytvořili řadu pracovních míst pro dřívější domácí tkalce.

Velkou příležitostí k nákupům i k prodeji byl tradiční jarmark, který býval vždy týden před vánoci. Náměstí bylo v ten den plné krámků a buď s různým zbožím, a lidé se sjížděli z celé okolí, aby dokoupili vše potřebné na vánoční svátky a předzásobili se i na nedcházející zimu.

Milí čtenáři, naše dnešní exkurse do relativně nedávné, skutečně však velmi vzdálené historie Nového Hrádku skončila. Byla-li první, či první a poslední, závisí jen na vás. Bude-li chtít nás, vaše děti a vnoučata, vzít zase příště na návštěvu do doby svého mládí, dejte mi, prosím alespoň základní údaje třeba o běžném všedním životě, který vaše rodiny vedly, o vaší školní docházce, o dětských hrách, o práci v hospodářství nebo o zábavách mladých. Článek potom mohu již napsat sama. Pro dnešek děkuji paní Mařence Schejbalové za účinnou pomoc.

J.P.

S P O L E Ā E N S K Á K R O N I K A

V listopadu a prosinci oslaví své 80. a další narozeniny:

Bubeníček Karel	Nový Hrádek čp. 55	1. 11. 1909
Černá Anežka	Nový Hrádek čp. 17	5. 11. 1901
Kopecká Anežka	Nový Hrádek čp. 59	8. 11. 1902
Šejnohová Marie	Nový Hrádek čp. 45	8. 11. 1907
Rázlová Božena	Nový Hrádek čp. 205	26. 11. 1910
Cejnarová Anežka	Nový Hrádek čp. 21	25. 12. 1904
Buriánková Barbora	Nový Hrádek Rzy čp. 14	29. 12. 1900

INFORMACE • VÝZVY • OZNÁMENÍ • INFORMACE • VÝZVY • OZNÁMENÍ • INF

Na začátku měsíce listopadu byla v Novém Hrádku ustavena Kulturní rada. Jsou v ní zastoupeni vedoucí místních kulturních institucí, to jest kina, místní lidové knihovny a kulturního střediska. Postupně bychom chtěli Radu rozšířit o zástupce základní školy a občanů. Kulturní rada bude mít za úkol připravovat kulturní a osvětové pořady v obci tak, aby se nikde nic nekřížilo, abyste byli o všem, co se chystá, informováni včas, a aby si každý z vás mohl najít zábavu podle svého vkusu.

13. prosince bude dopoledne od 10.30 hodin v kině vánoční koncert. Vystoupí na něm pardubická skupina Muzikáři, která se zabývá starou českou písňovou tvorbou. Koncert je pořádán pro žáky místní a okolních škol, ale srdečně zvou i všechny důchodce, nezaměstnané a ty, kteří budou mít v té době odpolední směnu, či jiné volno. Přijďte si poslechnout krásné lidové koledy, bude to jistě velmi hezký koncert.

13. prosince v 18. hodin zahajuje místní organizace ČS. betlemářů Velkou vánoční výstavu lidových betlémů - podle informací p. Josefa Hánla letos uvidíte 40 až 50 betlémů, což je počet vskutku úctyhodný. Výstava bude otevřena v sobotu a v neděli vždy od 9 do 17 hodin. Zároveň s prohlídkou betlémů budete mít možnost koupit si drobné dárky pro své bližní a přátele, rovněž pohlednice a perníkové pečivo s vánoční tematikou.

FRYMBURSKÝ ALMANACH - netrpělivě očekávaná publikace, knížka, která se týká našeho hradu Frymburku, frymburského panství, jejich dějinných osudů, ale také knížka, která obsahuje i mnoho lidových pověstí skazek, dotýká se i současných problémů s životním prostředím, ale najdete v ní také např. stručného průvodce místními léčivými bylinami. Knižka Frymburský almanach vychází jako první publikace Kruhu přátel hradu Frymburku, a celý výtěžek z jejího prodeje bude věnován na opravu hradu. Věříme, že i vy uděláte radost svým přátelům, když jim k letošním vánocům darujete pod stromeček právě tuhle knížku.

27. 12. se ve staré škole sejdeme letos naposled. Od 17 hod. tam bude hvězdářsko - filosofická beseda s astronomem RNDr. J. Bartoškou na téma "Člověk a Bůh na kosmické cestě."

Tolik pokud jde o letošní rok.

Na ten další pro vás připravujeme opět bohatý a pestrý výběr nejrozličnějších pořadů, ať již v kině, v knihovně, či v prostorách staré školy. V lednu bychom se chtěli sejít s panem dr. Jiřím Horinou, aby nám poradil, jak se vypořádat s problémy nezeměstnanosti, odpovědnosti za svůj vlastní osud, s nezvyklou svobodou.

V únoru budeme v knihovně besedovat s profesorem Alešem Fettersem o tom, kdo vlastně byla Božena Němcová, a pokusíme se nahlédnout pod závoj tajemství, který zahaluje její skutečný původ.

Na další měsíce chystáme programy s ekologickou tematikou, koncert, výstavy, a hlavně, stejně jako loni, i letos budou na přelomu června a července FRYMBURSKÉ SLAVNOSTI. Jistě to pro nás bude znamenat spoustu práce, ale jak si určitě vzpomenete, ta radost z radosti všech návštěvníků slavností stojí za to. A Frymburk nutně potřebuje, abychom ~~je~~ na jeho hrozný "zdravotní stav" upozorňovali stále znovu a znovu. Jen tak má šanci přežít.

O Frymburku, a o všem, co se pro jeho záchranu zatím udělalo, dělá a bude dělat, se můžete dozvědět víc na výročním shromáždění Kruhu přátel hradu Frymburku, které bude svoláno pravděpodobně na únor příštího roku.

Nyní se však ještě každý sám zamysleme nad tím právě končícím. Zvažme, jací jsme byli, a jací bychom být mohli a měli. Položme si i nepříjemné otázky a pravdivě si na ně odpovíme. Pak odpusťme sobě i svým blízkým, popřejme hezké Vánoce a ještě hezčí celý příští rok svým přátelům i nepřátelům, a s novou nadějí přestupme ppáh roku 1992. Bůh s námi.

Toto číslo 20 vychází v prosinci 1991. Registrační číslo je 44/91.
Redakční rada: J. Ptáčková, J. Hlaváček, Vrat. Ptáček, přepis
E. Sobotková. Cena jednoho výtisku je Kčs 3,--.